

groteszk ugyanis „széttöri a rendezettséget, s szakadékot tár fel ott, ahol azt hittük, hogy biztosan járunk” (W. Kayser). A mai magyar próza mind több olyan utat tesz járhatóvá, amely mindennapi életünk látszatrendjének széttörését, automatizálódott tudatunk felrázását, irodalom-olvasási, befogadói megmerevedéseink, elvárásai sztereotípiáink, beidegződéseink kimozdítását eredményezi. Vári Attila — egyik lehetőségként — a groteszk elformálással él; Esterházy a nyelvi meglepetésekre, fonetikus írásmódra, gyermeki gügyögésre-logikára stb., Hajnóczy — többek között — a nyelvi klisékre, abszurd ötletekre épít. Mindannyiuknál meg-növekszik az irracionális, abszurd elem szerepe. De végül is Vári novellájának „ördögi villamosjegye”, Hajnóczy mézárósának „eleven vérkútja” (*A véradó*) nem olyan csodák-e, olyan fiktív, megfoghatatlan jelenések, amelyek éppen valósággravonatkoztatottságukban nyerik el valódi értelmüket? Nem az az eset-e itt is, mint a tündérmesékkel? „*A tündérmese világát* — mondja A. Clayborough — *elszakíthatatlan szálak fűzik a mindennapi világhoz. Ennek a kapcsolatnak köszönheti, hogy csodálatos.*” Kétségtelenül így van a groteszk ábrázolásban felmerülő problémákkal is.

Szinte alig ejtettünk szót a kötet többi darabjáról. Úgy tűnik azonban, hogy a kiemelt novella s a benne megnyilvánuló tendenciák képezik azt a szálát, mellyel Vári novellaírása a legszorosabban kötődhet a mai magyar próza legvitálisabb mozgásirányaihoz.

THOMKA Beáta

A RÉGI ÚJVIDÉKI SAJTÓ

Milana Bikicki, Ana Kačanski: *Bibliografija novosadske štampe 1824—1918*. Novi Sad, 1977. — A Matica srpska Könyvtára — Vajdasági bibliográfiák

Milana Bikicki és Ana Kačanski munkája hézagpótló mű, hisz Triva Militar 1939-ben megjelent, s ma már hozzáférhetetlen *Štampa u Vojvodini* című könyve óta az újvidéki sajtóval, az újvidéki sajtó történetével nem foglalkoztak behatóan, kimerítően. (Bogdan Stanojev újvidéki lapgyűjteménye, melyet a Vajdasági Múzeum kiállításán láthattunk, még feldolgozásra vár, a kiállítás katalógusa nem készült bibliográfiai igény-nyel.)

A szerzők 152 újvidéki lapot, folyóiratot, időszaki kiadványt találtak és dolgoztak fel; ebből 113 szerb nyelvű, 27 magyar, hét német, három szlovák, kettő pedig bolgár nyelven jelent meg. A Matica srpska Könyvtárának hírlaptárában, a belgrádi Nemzeti Könyvtárban, a Szerb Tudo-

mányos és Művészeti Akadémia könyvtárában, a budapesti Széchenyi Könyvtárban és a bécsi Nemzeti Könyvtárban levő anyagot ismertetik. Közzlik a lapok címét, alcímét, a kiadó, a tulajdonos, a szerkesztők nevét, a megjelenés idejét, helyét, a nyomda nevét, a kiadvány nagyságát, s jelzik a változásokat. A legtöbb lap, folyóirat címdalának faksimiléjét is bemutatják. A kötet végén címmutatót, névmutatókat, nyomdajegyzéket találunk, valamint egy időrendi táblázatot (két változaban).

Az első újvidéki időszaki kiadvány a Matica srpska *Letopisának* az őse volt, az 1824-ben — eleinte évente háromszor — megjelent *Szerbszka letopisz*, amely egy időre Budapestre költözött, majd 1864 óta Újvidéken jelenik meg. Az első napilap, amelyet Újvidéken szerb nyelven kiadtak, a *Szrbszki dnevník* volt (1852—1864). Magyar nyelvű lap Újvidéken először 1878-ban látott napvilágot, az *Ujvidék* (1878—1907); eleinte hetente egyszer, majd kétszer jelent meg, s alcíme szerint politikai, társadalmi, közgazdasági és közművelődési hetilap volt. Tulajdonosa Frankl István nyomdász, felelős szerkesztője eleinte maga a tulajdonos, később Zambauer Ágoston volt. Érdekes, hogy az első magyar nyelvű napilap Újvidéken az *Ujvidéki Színházi Ujság*, amely valószínűleg 1901-ben indult, s 1913-ig jelent meg, eléggé rendszertelenül. Néha csak színlap volt. Politikai napilapot magyar nyelven Újvidéken 1914-ig nem adtak ki; ekkor az 1910-ben indult *Ujvidéki Hirlap* című hetilap néhány száma napilapként került az olvasó kezébe, majd 1916-ban ismét napilap lett, s így jelent meg — hétfő kivételével mindennap — megszűnéséig (1918). Szerkesztői voltak Kardos Miksa, Csiki Miklós, dr. Piukovich Sándor, dr. Mayer Oszkár, dr. Königstädtler Ottó, Mayor (Mayer) József, Székely János.

Művelődéstörténeti szempontból rendkívül fontos ez a kiadvány; a feldolgozott lapok Újvidék, sőt egész vidékünk történetének forrásai. Azoknak tehát, akik a város és tájunk politikai, művelődés- vagy gazdaságtörténetét kutatják, nélkülözhetetlen kézikönyve lesz Milana Bikicki és Ana Kačanski munkája. Már csak ezért is sürgető feladata a szerzőpárnak az 1918 utáni újvidéki sajtóbibliográfiájának összeállítása.

T. L.